

Інноваційний розвиток полілінгвістичної гімназії «Діалог культур»

Сергій САЄНКО,

директор Першої міської гімназії
Черкаської міської ради Черкаської області,

Надія АНАНЬЄВА,

кандидат педагогічних наук, заступник директора
Першої міської гімназії Черкаської міської ради
Черкаської області

Сучасна соціально-економічна ситуація у нашій країні зумовлює сутнісні зміни в усіх сферах суспільного життя, зокрема і в освіті. Останнім часом зростає увага до навчання іноземних мов як важливого інструмента спілкування в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Це орієнтує педагогів на творчий пошук ефективних шляхів розвитку особистості випускника ЗНЗ і його адаптації до сучасних європейських та світових стандартів.

Проблеми інтеграції компонентів культури (зокрема й полілінгвістичної) у навчання суспільно-гуманітарних предметів відображено в науковому доробку вітчизняних і зарубіжних учених: Н. М. Бібік, Є. І. Пасова, О. П. Рудницької, О. В. Сухомлинської, Г. Д. Томахіна; міжкультурної комунікації та діалогу культур – М. М. Бахтіна, В. С. Біблера, В. С. Болгаріної, В. О. Калініна, Т. М. Колодько, В. В. Сафонові, В. Т. Топалові; питання ролі іноземної мови у полікультурному середовищі – І. Ф. Лощенової, О. О. Першукової, В. М. Плахотника, В. Г. Редька, І. І. Халєєвої, Р. Ладю, А. Райта, Х. Брауна, М. Бирама [1].

Перша міська гімназія м. Черкас – Асоційована школа ЮНЕСКО – є школою-лабораторією Інституту педагогіки НАПН України. У навчальному закладі ефективно впроваджують нові освітні технології, успішно розвивають міжнародне співробітництво, гарантують належну підтримку й соціальну захищеність як гімназиста, так і педагога. Це полілінгвістична гімназія, що забезпечує навчання 10 мов, а саме: української, російської, англійської, німецької, французької, іспанської, італійської, польської, китайської, івриту.

У складі педагогічного колективу гімназії – 65 педагогів: 47 (72%) учителів вищої категорії, 23 вчителі-методисти, 14 старших учителів, 6

заслужених учителів України. Серед них – 6 національних переможців українсько-американських програм, 1 кандидат педагогічних наук. Важливо, що педагогічний колектив гімназії усвідомлює необхідність інноваційної дослідно-експериментальної діяльності; готовий до творчого впровадження нововведень, перспективного педагогічного досвіду; має здатність до фахової рефлексії та спрямований на позитивні результати роботи.

Безсумнівно, саме такий навчальний заклад готовий взяти на себе відповідальність за інноваційний розвиток, створення нової соціально-педагогічної системи, модернізацію полікультурного навчально-виховного процесу. А також приділяти увагу послідовному зростанню професійно-фахової компетентності і творчого потенціалу педагогів, підвищенню якості освіти учнів, формуванню полілінгвістичного і полікультурного середовища та розвитку конкурентоспроможної особистості, яка опановує ключові компетентності та здатна жити, вчитися і працювати у глобалізованій багатомовній спільноті.

Усі ці завдання реалізують у полілінгвістичній гімназії завдяки створенню належних організаційно-педагогічних, науково-методичних, культурологічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних умов. Полілінгвістична гімназія – це соціально-педагогічна система, якій властиві відкритість, динамічність, самокерованість, цілеспрямованість та функціональність. Відкритість гімназії характеризується міжнародним співробітництвом та зв'язками із зовнішнім соціокультурним середовищем. Динамічність підтверджують позитивні зміни у кадровому, науково-методичному, інформаційному, міжнародному, фінансовому і матеріально-технічному ресурсах. Самокерованість реалізується завдяки рівнево-функціональній структурі управління

державно-громадського типу, спрямованій на поліпшення якості навчання, виховання й розвитку учнів. *Цілеспрямованість і функціональність* гімназії забезпечують концепція та програма інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії [3].

Місія навчального закладу пов'язана зі створенням полілінгвістичної гімназії європейського рівня «Діалог культур» шляхом інноваційної діяльності і громадянського виховання; навчання, виховання та розвитку випускника гімназії, який володіє кількома іноземними мовами, зорієнтований на певну сферу діяльності, здатний навчатися впродовж життя.

Особливістю полілінгвістичної гімназії є раннє, поглиблене, обов'язкове, профільне, елективне, факультативне вивчення іноземних мов, обов'язкове вивчення другої іноземної мови, реалізація соціокультурного та країнознавчого компонентів у вивченні іноземних мов за комунікативною методикою, розвиток міжнародного співробітництва, створення полілінгвістичного і полікультурного середовища, міжнародне тестування з іноземних мов.

Надзвичайно важливим для інноваційного розвитку навчального закладу є моделювання освітньої діяльності, оскільки це сприяє об'єднанню педагогічного колективу навколо порушених проблем, пошук оптимальних шляхів їх вирішення, істотному поліпшенню рівня професійної компетентності вчителів, зрештою, реальному партнерству, співпраці та активному діалогу щодо окреслених завдань.

Головну умову моделювання керівництво закладу вбачає саме в чіткому уявленні цілей і завдань інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії. Модель відображає реальні зв'язки і можливості, орієнтує на оптимальні шляхи вирішення завдань, дає змогу відстежити динаміку змін параметрів діяльності навчального закладу. Впровадження моделі з урахуванням специфіки навчального закладу як полілінгвістичної гімназії забезпечує можливість проектувати інноваційний розвиток та прогнозувати шляхи розв'язання проблем і отримання позитивних результатів.

Мету створення моделі інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії «Діалог культур» можна розглядати на кількох рівнях: рівень полілінгвістичної гімназії, державний і європейський.

На європейському рівні метою інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії є виховання активного й толерантного громадянина, визначення шляху на основі мови – до взаєморозуміння, освіти без кордонів, від шкіл-партнерів – до партнерів-країн.

На державному рівні мету інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії детермінують сучасні вимоги до реформування нової української школи, важливість опанування учнями ключових компетентностей та умінь, вивчення мов і культур задля інтеграції України у європейську спільноту.

На рівні полілінгвістичної гімназії мета її інноваційного розвитку зумовлена забезпеченням якісного навчання, виховання й розвитку особистості зі знанням кількох мов, формуванням в учнів громадянської позиції й високих моральних якостей, їхньої орієнтації на певну сферу діяльності та здатності навчатися впродовж життя, розвитком міжнародного співробітництва та діалогу культур.

Модель інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії «Діалог культур» охоплює такі складові: концептуальну, стратегічну, управлінську, змістово-технологічну, результативну.

Концептуальна складова передбачає розроблення концепцію інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії та концептуальної блок-схеми. *Стратегічну* складову представлено програмою інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії та шляхами формування освітнього простору. *Управлінську* складову забезпечують рівнево-функціональна структура управління державно-громадського типу. *Змістово-технологічна* складова базується на моделях – полілінгвістичної гімназії, науково-методичного забезпечення діяльності полілінгвістичної гімназії, розвитку міжнародного співробітництва та створення полілінгвістичного та полікультурного середовища гімназії, програмі науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур», педагогічних технологіях полілінгвістичної гімназії. *Результативну* складову представлено моделлю випускника полілінгвістичної гімназії. Основними у запропонованій моделі є концептуальна та стратегічна складові, похідними – управлінська, змістово-технологічна і результативна.

Запропоновану модель характеризують конкретний зміст, цілісність структури, сталі зв'язки між складовими й елементами структури та зовнішнім середовищем. Вона відображає соціально-педагогічну систему, яка підпорядкована стратегічній меті інноваційного розвитку навчального закладу [2, с. 183–189].

Наголосимо: особливе значення для дієвості та практичної реалізації моделі інноваційного розвитку мають рівнево-функціональна структура управління, модель розвитку міжнародного співробітництва та модель випускника полілінгвістичної гімназії зі спрогнозованим формуванням його якостей та цінностей, компетентностей і вмінь.

Рівнево-функціональну структуру управління державно-громадського типу, яка має чотири рівні, розроблено з метою демократизації відносин учасників полікультурного навчально-виховного й управлінського процесів. Перший рівень управління посідає загальногімназійна конференція як вищий орган громадського самоврядування. Другий – рада гімназії, її керівництво, керівник центру полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва, президент учнівського парламенту, голова

благодійного фонду. Важливу роль в управлінні полілінгвістичною гімназією виконує Центр полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва, діяльність якого пов'язана з найважливішим аспектом – культурологічним. На третьому рівні управління гімназією ключовою ланкою є науково-методична рада, яку очолює заступник директора з науково-методичної роботи. Науково-методична рада – дорадчий орган педагогічної ради гімназії з правом розробляти положення, інструкції, методичні рекомендації. Четвертому рівневі управління відповідає центр дитячої дипломатії (ЦДД), який є добровільною дитячою організацією, що об'єднує учнів середньої і старшої ланок навчання у такому важливому напрямі, як діалог культур. Голова ЦДД – у складі Центру полілінгвістичного і полікультурного розвитку особистості та міжнародного співробітництва. Створена і реалізована рівнево-функціональна структура управління полілінгвістичною гімназією оптимально забезпечує поєднання принципів децентралізованої системи управління на всіх ланках і етапах управлінської діяльності. За такого підходу вчителів і батьків учнів розглядають як суб'єктів управління, які беруть активну участь в управлінні гімназією. Саме тому демократичні горизонтальні зв'язки у такій структурі відіграють основну роль [1, с. 87].

Педагогічний колектив закладу розробив модель та основні напрями розвитку міжнародного співробітництва і діалогу культур полілінгвістичної гімназії, а саме: вивчення іноземних мов та культур, участь у міжнародних програмах і проєктах, співробітництво з міжнародними організаціями і фондами, відомими особистостями з різних країн світу, колективне членство вчителів іноземних мов та участь гімназистів у міжнародних освітянських організаціях, отримання міжнародних мовних сертифікатів вчителями й учнями, викладання іноземних мов учителями та носіями мов різних країн, участь у міжнародних конференціях, семінарах, літніх школах, роботі міжнародних клубів, центрів та мовних гуртків, стажування вчителів іноземних мов за кордоном, відзначення національних свят країн та пам'ятних дат ЮНЕСКО, участь гімназистів у міжнародних олімпіадах, міжнародній екологічній діяльності, листування та спілкування із зарубіжними друзями, передплата періодичних іншомовних видань, зарубіжні подорожі та екскурсії, міжнародний фандрейзінг, публікації про гімназію та з досвіду роботи вчителів іноземних мов.

Шляхом анкетування та діагностування вчителів, гімназистів і їхніх батьків виокремлено пріоритетні якості та цінності випускника полілінгвістичної гімназії, який веде здоровий спосіб життя, характеризується гуманістичним ставленням до навколишнього середовища та високими моральними якостями. Йому властиві патріотизм, толерантність, комунікативність, лінгвістична

активність, розвинений інтерес до певної сфери діяльності, лідерство, конкурентоспроможність, творче мислення та здатність до самореалізації. Випускник має володіти ключовими компетентностями, які однаково важливі й взаємопов'язані. Кожну з них учні набувають під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі: читати і розуміти прочитане, висловлювати думку усно і письмово, критично мислити, логічно обґрунтовувати власну позицію, виявляти ініціативу, творити, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, конструктивно керувати емоціями, співпрацювати в команді [4, с. 13–14].

Отже, модель інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії «Діалог культур» відображає конкретні зв'язки між головними параметрами й структурними складовими та відтворює цілісність процесу інноваційного розвитку навчального закладу. Запровадження моделі інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії дає змогу раціонально побудувати і реалізувати соціально-педагогічну систему, створити полілінгвістичну гімназію європейського рівня, значно підвищити якість освіти, виховати випускника як особистість, патріота, інноватора, знавця мов та партнера у діалозі культур, який зможе інтегруватися в багатомовну європейську спільноту та навчатися впродовж життя.

Моделювання освітньої діяльності навчального закладу спрямовано на подальші інноваційні зміни в організації роботи: реорганізація закладу в гімназію повного дня; створення гомогенних класів; організація особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу; запровадження міжнародного партнерства як стратегічного ресурсу інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії; ініціювання суттєвих змін у штатному розписі (нові штатні одиниці членів адміністрації, вихователів, керівників гуртків); перехід до конкурсного та контрактного прийому на роботу вчителів; значне підвищення заробітної плати вчителям-тренерам, фахівцям, які мають міжнародний мовний сертифікат рівнів C1, C2; надання вчителям права вибору місця й способу підвищення кваліфікації (курси при ОІПОПП, онлайн-курси, дистанційна освіта, вебінари, стажування за кордоном); залучення носіїв мови до викладання іноземних мов; кардинальні зміни у матеріально-технічному забезпеченні гімназії за рахунок додаткового фінансування та міжнародного фандрейзінгу.

Задля успішного моделювання освітньої діяльності у закладі запроваджено такі інновації: ігрову методику та мультисенсорний підхід (Jolly Phonics) до вивчення англійської мови в початковій школі; метод «занурення» у вивченні іноземних мов; міжнародне співробітництво; програму науково-методичної та виховної роботи «Діалог культур»; систему дискусійних клубів «Діалог культур» англійською мовою для різних вікових груп учнів;

Міжнародну програму партнерства шкіл; метод проектів у початковій школі; тьюторство; індивідуальні освітні програми; індивідуальну траєкторію розвитку особистості випускника гімназії; елективні курси англійською мовою зі спеціалізацією у галузі, обраній старшокласниками для майбутньої професійної діяльності.

Отже, на підставі визначених перспектив розвитку та інновацій, апробації моделі інноваційного розвитку гімназії, формування в гімназистів ключових компетентностей та вмінь можна спрогнозувати подальший позитивний процес становлення полілінгвістичної гімназії європейського рівня та її інтеграції до міжнародного освітнього простору в найближчому майбутньому.

Література

1. *Ананьєва Н. В.* Організаційно-педагогічні засади діяльності полілінгвістичної гімназії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Київ, 2007. – 166 с.
2. *Ананьєва Н. В.* Модель діяльності полілінгвістичної гімназії/ Моделі розвитку сучасної української школи: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 11–13 жовтня 2006 р., Черкаси – Сахнівка. – К: СПД Богданова А. М., 2007. – С. 183–189.
3. *Ананьєва Н. В.* Полілінгвістична гімназія як школа майбутнього/ Моделі інноваційного розвитку школи: Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., м. Київ, 28–30 жовтня 2009 р. – Київ: Арт Економі, 2010. – С. 156–160.
4. *Маслов В. І.* Моделювання педагогічних систем: сутність та технологія/Філософія інноваційної діяльності: практико-орієнтований збірник/ [авт.-упоряд.: І. Єрмаков, С. Шевцова]. – Київ: Основа, 2014. – С. 154–161.

Анотації

Сергій САЕНКО, Надія АНАНЬЄВА
Інноваційний розвиток полілінгвістичної гімназії «Діалог культур»

У статті акцентовано увагу на актуальній проблемі моделювання освітньої діяльності. Представлено модель інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії «Діалог культур», яка охоплює концептуальну, стратегічну, управлінську, змістово-технологічну та результативну складові.

Доведено, що запропоновану модель характеризують конкретний зміст, цілісність структури, сталі зв'язки між складовими й елементами структури та зовнішнім середовищем; управлінська складова базується на рівнево-функціональній структурі управління, яка забезпечує державно-громадський тип управління. Значну увагу приділено питанню розвитку творчої, лінгвістично активної, комунікативної, полікультурної особистості випускника гімназії. Висвітлено особливості інноваційного розвитку полілінгвістичної гімназії та окреслено подальші інноваційні трансформації.

Ключові слова: інноваційний розвиток полілінгвістичної гімназії, діалог культур, полілінгвістичне і полікультурне середовище, полікультурний навчально-виховний процес.

Сергей САЕНКО, Надежда АНАНЬЕВА
Инновационное развитие полилингвистической гимназии «Диалог культур»

В статье акцентировано внимание на актуальной проблеме моделирования образовательной деятельности. Представлена модель инновационного развития полилингвистической гимназии «Диалог культур», которая включает концептуальную, стратегическую, управленческую, содержательно-технологическую и результативную составляющие.

Доказано, что представленную модель характеризуют конкретное содержание, целостность структуры, устойчивые связи между составляющими и элементами структуры и внешней средой; управленческая составляющая базируется на уровнево-функциональной структуре управления, которая обеспечивает государственно-общественный тип управления. Значительное внимание уделено формированию творческого, лингвистически активного, коммуникативного, поликультурного развития личности выпускника гимназии. Освещены особенности инновационного развития полилингвистической гимназии и четко очерчены дальнейшие инновационные трансформации.

Ключевые слова: инновационное развитие полилингвистической гимназии, диалог культур, полилингвистическая и поликультурная среда, поликультурный учебно-воспитательный процесс.

Sergiy SAENKO, Nadezhda ANANYEVA
Innovative development of the polylinguistic gymnasium «Dialogue of cultures»

The article deals with the problem of education environment modeling. A model of innovative plurilingual gymnasium development «Dialogue of Cultures» is represented. It consists of conceptual, strategic, managerial, content-technological and effective constituents.

The model is characterized by the concrete content, structure integrity, firm links between its constituents and elements with the socio-cultural environment. The level-functioning managerial structure ensures the realization of the state-and-civic principle of school management. The formation of a creative, linguistically active, communicative, multiculturally developed personality of a gymnasium graduate is highlighted. The peculiarities of the innovative plurilingual gymnasium development are provided and further innovative transformations are outlined.

Keywords: innovative plurilingual gymnasium development, dialogue of cultures, plurilingual and multicultural environment, plurilingual education and upbringing process.